ליקוטי משיח

עטרת חיה

ב"ה | מגזין שבועי לנשי ובנות חב"ד | פרשת קורח ה'תשפ"ג - שנת הקהל | גיליון 1364

לזכור ולחיות מחדש

שתי נשים, שני זכרונות אישיים
שלהן ברגעים מיוחדים עם הרבי

'לסגור את החודש' בכבוד

יועצת כלכלית, נותנת (בחינם!)
טיפים לכלכלת המשפחה

עיירות צרפתיות שהפכו לכור היתוך

סיפורם של שני מוסדות, בשתי עיירות קטנות, שהפכו לאימפריה חסידית

חמש תחנות בנישואין

טיפים מעשיים לזוגיות
בריאה, על פי
מכתבי הרבי

יחי אדוננו מורנו ורבינו מלך המשיח לעולם ועד

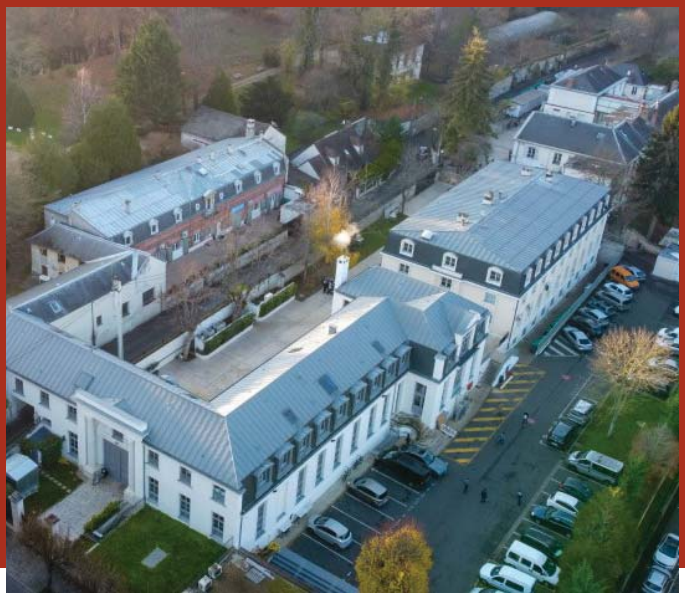
עיירות קטנות שהיו מנועי המהפכה היהודית בצרפת

שתי עיירות קטנות וציוריות לא הרחק מפריז, ברנואה וֶיער, הכילו בתוכן שני מוסדות חינוכיים שהפכו לליבת כור ההיתוך החב"די בצרפת >> סקירה מימי הבראשית של חסידי חב"ד בעיירות ועד לימינו אלה – עם קהילה בת מאות משפחות > וותיקות הקהילה הגב' אסתי גורביץ והגב' שרה פינסון, יחד עם הרב שמואל לבקובסקי, ר"מ בישיבה שבעצמו גדל בברנואה, עורכים לנו היכרות עם העיירות ועם השליחות שנזרעה בדמעה בפרברי פריז

חלי לבקובסקי

הצוות והישיבה על רקע בניין הישיבה בשנותיה הראשונות תש"ז-תש"ח בערך

הישיבה בברנואה טובלת בירוק ובשקט-עד. צילום אווירי

ברנואה היא עיירה קטנה הנמצאת כ־40 דקות נסיעה מפריז ובה 28,000 תושבים. הקהילה היהודית המתגוררת בה היא למעשה רובה ככולה חסידי חב"ד ומקורבים. ביחד הם מונים כ־500 משפחות.

חותני, **הרב שמואל לבקובסקי,** מכהן כר"מ בישיבה החב"דית בברנואה. אך טבעי היה שהוא יהיה הכתובת הראשונית כדי לקבל ממנו פרטים על המקום. ביקשתי ממנו אפוא לשרטט את קווי ההיסטוריה הראשונים של חב"ד בעיירה, והוא ניאות בשמחה.

"הכול החל בהקמתה של ישיבת 'תומכי תמימים' בברנואה בשנת תש"ז. הישיבה הוקמה לאחר שהרבי עזב עם אמו את פריז בדרכם לניו יורק. באותה תקופה הגיעו לעיירה אבי הרב **נחום לבקובסקי, לצד הרבנים החשובים יוסף גולדברג, נחום טרבניק, שלמה חיים קסלמן** ו**משה רובינסון כדי לגור במקום ולהקים את הישיבה.** בהמשך הגיעו משפחות נוספות, כמו משפחת **נעמנוב** שהגיעה מגרמניה.

כל משפחות המייסדים לא היו אלא פליטים שיצאו זה לא מכבר מרוסיה בחוסר כל לאחר תלאות מלחמת העולם השנייה. הם ברחו כנתינים פולניים בדרכונים מזויפים. היה זה נס גלוי שהצליחו להבריח את הגבול.

תחילה התגוררו כמה חודשים במחנה פליטים באוסטריה, ומשם הגיעו לברנואה. הג'וינט נתן להם את הבניין למגורים, ועם הזמן הוא הפך גם לישיבה.

בזמן שהייתם הזמנית במחנה הפליטים באוסטריה, הגיע אליהם מכתב מהרבי הריי"צ בו ציין, כי בכל פעם שבני ישראל חנו במדבר, הם הקימו את המשכן מחדש. וסיים בהוראה, שעל אף שהן כרגע במצב של חנייה זמנית, יש להקים מחדש את המשכן; כלומר, ישיבה. בעקבות המכתב כונסה אסיפת חסידים, בה הוחלט על ייסוד ישיבה לצעירים. הם קיבצו מספר נערים, וביקשו מאבא שלי להיות המשגיח. ככה הכול התחיל. אין לי אפילו מושג אם היו להם גמרות...

עובדת היותם פליטי רוסיה, השפיעה עליהם נפשית. אספר שתי עובדות הממחישות עד כמה הפחד והאימה שטבעו בהם אנשי הק.ג.ב., נשאר טבוע בהם גם לאחר שהגיעו למדינה חופשית.

הרב גורביץ היה מגיע בשבתות מביתו שבעיר הסמוכה יֶעֶר אל בית הכנסת בהיכל הישיבה. בדרכו היה עליו לעבור ליד בית הקיט של השגריר הרוסי בו הוא שהה בעיקר בסופי שבוע. בכל פעם שהרב גורביץ היה צריך לעבור שם, הוא היה עושה זאת במהירות ובפחד עצום. לא רק הוא, אלא כל החסידים שעזבו את רוסיה פחדו מהשגריר הרוסי. הם היו בטוחים שלא סתם בחר השגריר הרוסי לנפוש דווקא בברנואה בסמוך לישיבה...

דוגמה נוספת הזכורה לי מתקופת ילדותי: פעם אחת נכנס לבית הכנסת בישיבה יהודי לא מוכר. אני זוכר איך כל המבוגרים עזבו חיש מהר את בית הכנסת, נכנסו לבתים, נעלו את הדלתות ואסרו עלינו לצאת. "יש פה אדם שאיננו מכירים", אמרו. "מי יודע מי הוא ומה כוונותיו"...

זו הייתה האווירה גם במדינת חופש...

ברנואה: פרבר חסידי צומח

שלושים שנה חלפו מאז הקמת הישיבה; הדמויות התחלפו. הישיבה והקהילה הקטנטונת סביבה הקימו דורות של חסידים שהולכים ונפוצים ברחבי העולם. למרות זאת, הקהילה עדיין קטנה יחסית ולא דומה כלל לברנואה היהודית של היום.

ביקשתי לשוחח גם עם שתי וותיקות הקהילה המספרות על העיתוי בו הגיעו לגור בברנואה. **אסתי גורביץ** מספרת כי בעלה והיא הגיעו לברנואה בחשוון תשל"ט, חודשיים לאחר חתונתם, לאחר שבעלה קיבל הוראה מהרבי לעבוד בישיבה.

שרה פינסון נולדה וגדלה בְּיֶעֶר הסמוכה. אביה ניהל את המוסד המיתולוגי "בית רבקה", והם התגוררו בדירה קטנה בתוך הקמפוס. "התחתנתי פה בברנואה ומאז ועד היום אני גרה פה, לאחר שבעלי נשלח על ידי הרבי לעבוד ב'בית רבקה'".

כששתיהן הגיעו לברנואה, המצב היהודי־רוחני היה שונה בתכלית מן החיים היהודיים התוססים המתנהלים שם היום.

"כשהגענו לברנואה", מספרת אסתי, "הישיבה מנתה כשלושים בחורים בלבד, בעוד הקהילה עצמה הייתה מורכבת ממספר קטן של משפחות שהתפרנסו בעיקר מהעבודה בישיבה. משפחות מייסדי הישיבה גרו בבניין

הישיבה עצמו, מאחר שהגיעו מרוסיה חסרות־כל ולא הייתה באפשרותן לקנות או לשכור בתים.

"כמו כן הגיעו משפחות **פבזנר** ומאוחר יותר אף משפחת ר' **זאוול איידלקופ** שהיה קצב והחזיק בחנות בשר ברובע ה'פלעצל' בפריז. אט אט נוספו עוד משפחות

שהתקרבו לחב"ד, כמו משפחת **גורסד** – משפחת בעלי התשובה הראשונה בקהילה החב"דית המתפתחת (סיפור התשובה של מר גורסד הוא מרתק – במסגרת).

לאורך השנים, התנהלה הישיבה תחת שרביטו של המשפיע הנודע הרב **ניסן נעמנוב**, שהעמיד אלפי תלמידים על רגליהם מבחינה רוחנית.

יֶעֶר - העיר התאומה

אי אפשר לכתוב על ברנואה מבלי להתייחס לְיֶעֶר, העיירה הסמוכה. בייער היה בעבר בית כנסת ספרדי עם מעט מתפללים. בְּיֶעֶר גרו בסך הכל שלוש משפחות חב"דיות: משפחת **גורביץ**, שאביה הרב **בערל** ניהל את "בית רבקה", משפחת **נוטיק** שראש משפחתה היה גובה כספים עבור הישיבה ומשפחת הרב **שלאמע**, מנהל הסמינר.

אחד ממתפללי בית הכנסת הספרדי המקומי, מר אבוטבול, עבד כטבח ב"בית רבקה" שנפתח בסמוך. גברת **עליזה גורסד** ארגנה שיעורים וסעודות מלווה מלכה לנשות המתפללים הספרדים.

מפריחים שממה יהודית

ברנואה שלפני ארבעה עשורים, הייתה 'חור' של ממש. כל הצרכים של הקהילה, גם אלו הבסיסיים ביותר, הושגו בעמל רב.

"כשרצינו לקנות אוכל כשר", מספרת אסתי, "היינו צריכים לנסוע לפריז, שם היינו עורכים את הקניות ב'פלעצל', הרובע היהודי המפורסם. עם הזמן החלו להיפתח חנויות כשרות גם ברובע ה־19, שכיום יש בו משפחות יהודיות רבות, לצד חנויות יהודים מגוונות. אמנם גם בפריז לא היה הרבה מדי בשר כשר. אני זוכרת כיצד היו מגיעים עופות שחוטים ל'בית רבקה', וחמותי הייתה מנקה ומכשירה אותם.

"בשביל להשיג חלב, היו הולכים עד לחווה שהייתה מול 'בית רבקה' על מנת לראות את החליבה בידי החוואי. אני זוכרת כיצד בנות הסמינר שזקוקות היו לכסף, היו משכימות קום והולכות בחמש בבוקר לאותה חווה על מנת להשגיח על החליבה. את החלב הכשר שמו בתוך שתי חביות גדולות – חבית אחת הייתה מיועדת לישיבה והשנייה ל'בית רבקה'. לפעמים הלכנו בעצמנו, בעלי ואני, לחווה והשגחנו על החליבה. מהחלב הכנתי גבינה ועוד מוצרים שונים וטובים. מעניין שכמה שנים לאחר מכן, כשכבר נפתחה חנות כשרה פה בברנואה, סגרו את החווה. חותני **הרב בערל גורביץ** אמר בחיוך, כי כל קיומה של החווה במקום שלנו היה רק עבור אספקת חלב ל'בית רבקה' ולישיבה, וברגע שהעניין הסתדר, לא הייתה לחווה זכות קיום.

חברותיי ואני היינו מארגנות שיעורים והתוועדויות לנשות חב"ד בברנואה. לא היינו הרבה נשים, והשיעורים או ההתוועדויות נערכו בבתים שלנו, כאשר כל אחת הכינה משהו לכיבוד.

"בשנות נערותי, היו בברנואה בין חמש לשבע משפחות" נזכרת הגב' **שרה פינסון**. "רובן היו משפחות מבוגרות, מנהלי הישיבה, ועוד שתי משפחות 'מקורבות'. כשהתחתנתי, הגיעו לגור כאן עוד שתי משפחות צעירות.

"בישיבה היה מניין ושם נערכו התפילות, אך מלבד זאת מבחינה יהודית לא היה כלום בעיירה. להוריי לא היה רכב, ואמא שלי הייתה נוסעת פעם בשבוע לפריז לקנות מעט מוצרים כשרים שהיו שם בצמצום. כיום ב"ה יש שפע רב של אוכל כשר, לצד חנויות לממכר אוכל כשר ומסעדות כשרות, אבל אז הייתה חנות כשרה אחת או שתיים, מאפייה כשרה, שתי מסעדות כשרות, וזהו.

למותר לציין כי החיים במקום הזה מבחינה יהודית, היו מאתגרים, אך מחשלים".

הזוית הנשית של הישיבה

הישיבה היא הבסיס של הקהילה ביקשנו לשמוע עליה מנקודת מבט אישית.

אסתי גורביץ מספרת כי בניגוד לכל הישיבות בעולם, בישיבה 'שלהם' הייתה עזרת נשים והיא הייתה מ...אחורי ארון הקודש. "כך שבברכת כהנים היינו יוצאות החוצה על מנת שלא להיות מאחורי הכהנים המברכים"... היא אומרת.

מעבר לכך, הן לא היו מגיעות כמעט לישיבה "מלבד התמיכה בשליחות החינוכית של הבעלים".

ראשית מצער, ואחריתך ישגה

בשתי העיירות, ברנואה ויער, עם שני המוסדות 'תומכי תמימים' 'ובית רבקה', גדלו

בעל התשובה הראשון של ברנואה

אהרון נתן גורסד נולד לאבא חסיד, אך זה נפטר כשהוא היה ילד קטן. אהרון נתן גדל ללא שום ידיעה באידישקייט. כשבגר, ניסה **הרב יקותיאל קלמנסון** לקרב אותו ליהדות, וזאת בשל קירבה משפחתית מסוימת. לימים הוא חזר בתשובה והגיע להתגורר בברנואה.

כשהיה בן 40, נכנס ל'יחידות' אצל הרבי ששאל אותו מדוע הוא לא מתחתן. גורסד ענה שהוא חושב שמאוחר מדי בשבילו... הרבי בסבלנות רבה הדריך אותו איך למצוא שידוך, והוא אכן התחתן עם הגב' **עליזה גורסד** שארגנה שיעורים וסעודות מלווה מלכה לנשות המתפללים הספרדים בבית הכנסת של יֶעֶר, ובכך הפכה לשליחה בעצמה.

אימפרית 'בית רבקה' בעיירה יער כפי שהיא בשנים האחרונות

יער. בניין הסמינר הישן שנהרס עם השנים.
מתוך 'ספר זכרון' גורודצקי

זאל ישיבה גדולה ברינואה

ובגרו בחורים ובחורות רבים שלימים הקימו בתים חסידיים, רבים מהם הפכו בעצמם לשלוחי הרבי הפועלים במרץ בכל רחבי צרפת, ואף בעולם.

מאז השתנו הרבה דברים. "הקהילה היום גדולה הרבה יותר", מספרת **אסתי**, "אי אפשר להשוות בכלל, אלו שני עולמות. כמות המשפחות היהודיות היא לא בערך למה שהיה בעבר. כ־300 משפחות מתגוררות כאן היום! משמח לראות את היהודים פה מתפרנסים יפה וקונים בתים יפים. לכולם יש אפילו רכבים... כשהגעתי לגור פה, רכב פרטי הייתה תופעה נדירה... ומכיוון שברנואה רחוקה ממרכזים מסחריים, כולם נסעו באופניים, ולפריז היו נוסעים ברכבת".

שרה פינסון שגדלה בייֶער הסמוכה, גם היא לא מסתירה את התפעלותה נוכח ההתרחבות והשגשוג: "אחיות שלי מגיעות לפעמים לבקר, והן לא מאמינות נוכח ההתפתחות של הקהילה במקום. בעבר היה כאן מדבר שממה מבחינה יהודית, מעט משפחות שכולן הכירו את כולן – והיום הכל פורח. בילדותי היינו כאן חמש בנות בגילאים שונים, והיינו החברות הכי טובות! בכל שמחה שהייתה, היינו מרגישות שותפות ובאות לסייע.

"היום אני הולכת ברחובות הסמוכים ל'בית רבקה' ורואה משפחות צעירות וילדים שאינני מכירה. גם המוסדות התרחבו מאוד. בזמני לא היה גן ילדים והיו מתחילים את הלימודים בכתה א' של בית ספר בגיל שש... היום יש כל כך הרבה ילדים צעירים, עד שלשכבת גיל אחת פותחים כמה כיתות גן מקבילות! 'בית רבקה' עצמו מונה כיום מאות תלמידות.

כך גם התלמוד תורה – כשהייתי ילדה, לא היה 'חיידר' מסודר; כמה משפחות התאחדו ולקחו 'מלמד' לבניהם, והוא למד איתם בבניין הישיבה. אחים שלי הלכו ברגל כל יום מ'בית רבקה', שם גרנו, לישיבה בברנואה – הליכה של 45 דקות, למדו שעתיים וחזרו. בגיל שמונה או תשע נכנסו לישיבה ולמדו את כל הסדרים רק ללא סדר חסידות. בגיל 12 התחילו גם ללמוד חסידות.

כיום החיידר פורח, וזה בנוסף לבית ספר לבנים המשלב לימודי קודש וחול"...

מעצמת הבנות "בית רבקה"

מי שהקים בפועל את "בית רבקה", היה הרב **יצחק גולדין** שאף כיהן כמנהל הראשון. תחילה שכן "בית רבקה" בפרבר פריזאי בעיר שנקראת מונמורנסי, ואחר כך עבר לייֶער. בכוונה בחרו להקים את המוסדות הרחק משאון העיר הגדולה.

לאחר שורה של מנהלים שהיו במשך כיובל שנים, כיום הרב **יוסף רבה** מכהן כמנכ"ל מוסדות 'בית רבקה' הכוללים: מעונות, גנים, בית ספר יסודי לבנות, תיכון לבנות, וסמינר לבנות!

הקמתו של "בית רבקה" הייתה למעשה על ידי הרבי עצמו בעת ביקורו בפריז בשנת תש"ז.

ישיבת קיץ ברינואה

באותו ביקור הרבי התוועד רבות עם אנ"ש בפריז ועודד אותם להקים בית ספר לבנות. הרבי אף שיגר איגרת מיוחדת אל הרב **ניסן נעמנוב**, מעמודי התווך של קהילות חב"ד בפריז וברנואה: *"עליי הטיל כ"ק מו"ח אד"ש ענייני בית רבקה והדפסה... כ"ק מו"ח אד"ש משתדל ומתעסק בכל זה, והרבה יותר מכפי שמשערים הבריות"* (אגרות קודש, אגרת שלח, עמ' שי.)

לאורך השנים הרבי מה"מ הביע עניין רב בכל הפרטים של ניהול המוסד, ואף התעניין בתלמידות ובאופן קבלת המורות למוסד. באחד ממכתביו התייחס הרבי לסוגיית המורות, משום שבאותן שנים לא היו הרבה מורות חב"דיות, והיה צריך להביא מורות מחוגים אחרים: *"ובמה שכותב אודות מורה חדשה הדרושה להבית רבקה, מובן שבנוגע דא אין נפקא מינא מאיזה מקום תבוא המורה, ובלבד שתהיה מתאימה לתפקיד קדוש זה להדריך בנות ישראל (באופן ה)מתאים להכוונה. ומזה מובן גם כן שכל היגיעה וההשתדלות בהשגת מורות כאלה, כדאיות הן, והובטחנו בהצלחה – באם רק ישתדלו בזה, שהרי זכות הרבים מסייעתם"* (מכתב מכ"ח ניסן תשי"ז).

במכתבים שונים עורר הרבי לנצל את המצב לשיפור המצב של "בית רבקה", הן ברוחניות – מצב הרוח המרומם של התלמידות – והן בגשמיות, ביחסי ציבור שאפשר לתרגמם להשגת משאבים גשמיים.

עוד עולה ממכתבי הרבי, כי יש לעודד שבנות "בית רבקה" ילמדו אומנות, לימודים שימשכו אותן ללימודי קודש. כך דוחף הרבי רעיון שהועלה על ידי ההורים, להקים חוג לשיעורי תפירה ברמה גבוהה; באופן כזה, מציין הרבי, הפרנסה של הבנות בהמשך החיים תהיה קלה יותר. ממכתבי הרבי עולה כי הוא אף התעניין והיה מעורב בשידוכי התלמידות!

> "כשרצינו לקנות אוכל כשר היינו צריכים לנסוע לפריז, שם היינו עורכים את הקניות ב'פלעצל', הרובע היהודי המפורסם"

והיה ראשיתך מצער

על אותם ימי בראשית של המוסד, מספרת הגב' **שרה פינסון**, כי ב"בית רבקה" היו מעט בנות ממשפחות חב"דיות "כעשר בנות שהגיעו מפריז, והשאר היו תלמידות שהגיעו ממרוקו לצרפת על מנת לקבל חינוך יהודי כשר כשמשפחותיהן עצמן נשארו במרוקו. הבנות המרוקאיות ישנו בפנימיית "בית רבקה". חלק מהבנות נשארו גם בסיום מסלול הלימודים, התחתנו בצרפת ונשארו לגור בה.

"גם עבור 'בית רבקה' הגיעו הוראות רבות מהרבי" נזכרת שרה. "היו הוראות שנגעו לאופן ההנהגה עם בנות ספציפיות. לאבא שלי היו מעל מאה(!) מכתבים מהרבי בנוגע לניהול 'בית רבקה'. הייתה פעם שמספר התלמידות היה גדול ולא היה מקום במבנה הקיים. נציגי משרד החינוך קבעו שצריך לסגור את המקום מחמת הצפיפות. הרבי הורה להוסיף למיטות הקומתיים מיטה שלישית... העיקר שלא להגיע למצב שמסרבים לבנות שמעוניינות להירשם ל'בית רבקה'.

הרבי ביקש שלא לסגור את 'בית רבקה' בחודשי הקיץ כדי שלבנות ממרוקו תהיה מסגרת גם במהלך החופש, שכן לא היה להן לאן ללכת בחודשי הקיץ. במכתב נוסף הורה הרבי לתת יחס מיוחד לבנות שאינן ממושמעות ו'מרדניות'. הרבי כתב שיש לתת להן אחריות, וכך עשו. כך למשל נתנו לגדולות אחריות ללמד את הקטנות מקצועות מסוימים. כיום, אותן בנות הן שליחות, וגם הבנים שלהן...

"אני הייתי מורה ב'בית רבקה', אליה הגעתי מדי יום מברנואה", משתפת **אסתי גורביץ'**. "בשנים ההן לא היו הרבה תלמידות, כ־60 תלמידות בכל המוסד. בכיתה שלי היה מספר התלמידות הגבוה ביותר – 10 תלמידות... וזה לאחר שחיברו את ג' וד' יחד...

"אני חושבת שחוץ מהבנות של משפחות משפחות **נעמנוב** ו**איידלקופ שגרו בסמיכות וחזרו כל יום לביתן, כל שאר הבנות חיו חיי פנימייה, שעטפו אותן ב־24 שעות של אווירה חסידית.**

בית רבקה' היה סדן שהקים דורות של **אלפי** משפחות יהודיות השומרות על קלה כבחמורה, והיה ממחוללי המהפכה הצרפתית החב"דית.

אם גם אתן שלוחות באיזו פינה נידחת, והמוסד שלכן בחיתוליו – אל תתייאשו! יום אחד עוד תצמח מהפעילות שלכן אימפריה של ממש... ■